

SOVE POHORJA

Owls of the Pohorje Mountains

LUKA BOŽIČ¹ & AL VREZEC²¹Pintarjeva 16, SI-2106 Maribor, e-mail: luka.bozic@siol.net²Pražakova 11, SI-1000 Ljubljana

The article discusses the owls of the Pohorje Mountains (NE Slovenia). Ten species have been registered so far, 4 of them as breeders: Tawny Owl *Strix aluco*, Pygmy Owl *Glaucidium passerinum* (rediscovered in 1993), Tengmalm's Owl *Aegolius funereus* (rediscovered in 1996) and Long-eared Owl *Asio otus*; 1 species, i.e. Little Owl *Athene noctua*, occurs here merely as a chance guest and most probably does not breed. Five species, however, have not been registered in the Pohorje Mountains in recent years, and only some of their historical data from the end of the 19th century and from the beginning of the 20th century are at hand. These species are: Barn Owl *Tyto alba*, Eurasian Scops Owl *Otus scops*, Eagle Owl *Bubo bubo*, Ural Owl *Strix uralensis* (expected species) and Short-eared Owl *Asio flammeus*. A very interesting owls' habitat in these mountains are the environs of raised bogs (*Sphagno-Piceetum* association), which are shared by 3 owl species: Tawny Owl, Pygmy Owl and Tengmalm's Owl. Utterly new for Slovenia are the findings regarding the upper limit of the altitudinal distribution of the Little Owl (777 m a.s.l.) and Long-eared Owl (1,450 m a.s.l.) and the lower limit of the altitudinal distribution of the Pygmy Owl in the non-breeding season (310 m a.s.l.).

Key words: owls, Strigiformes, fauna, habitat, altitudinal distribution, Pohorje Mountains, NE Slovenia

Ključne besede: sove, Strigiformes, favna, habitat, višinska razširjenost, Pohorje

1. Uvod

Sove so zaradi specifično nočnega življenja običajno izvzete iz ornitoloških popisov, zato jih je treba popisovati in preučevati ločeno. Favna sov določenih območij je velikokrat predstavljena v posebnih delih. V Sloveniji imamo že kar nekaj takih favnističnih pregledov: za območje zgornje Pivke (POLAK 1989), ribniško-kočevsko območje (PERUŠEK 1990), Ljubljansko barje (VREZEC 1993), slovensko Istro (LIPEJ & GJERKEŠ 1994), Dravinjsko dolino (VREZEC 1997a) in za Krim pri Ljubljani (VREZEC 1997b). Na Pohorju so bile sove slabo raziskane, o čemer pričajo tudi pomanjkljivi podatki s tega območja v Ornitološkem atlasu Slovenije (GEISTER 1995). V zadnjem desetletju pa se je o tej pričji skupini nabralo kar nekaj favnističnih podatkov. Namen članka je predstaviti vse podatke o sovah Pohorja, še zlasti pa nekaj

najnovjših ugotovitev, kot sta na primer odkritji malega skovika *Glaucidium passerinum* in koconogega čuka *Aegolius funereus*.

2. Metode dela in opis območja

2.1. Metode dela

Zgodovinske podatke sva zbrala iz literature. Novejše podatke, ki se nanašajo na obdobje 1990–1999, sva zbirala iz literature, od opazovalcev in z lastnim terenskim delom. Podatke sva na terenu zbirala priložnostno, načrtno pa s predvajanjem posnetega oglašanja (playback method). Veliko podatkov je bilo zbranih priložnostno in nesistematično. Lokalitete niso bile obdelane enakomerno, kar je pri razlagi podatkov treba upoštevati.

2.2. Opis obravnavanega območja

Obravnavano območje zavzema celotno sredogorje Pohorja, ki se v smeri od zahoda proti vzhodu razteza v dolžini kakih 50 km (nekako od Dravograda do Maribora). Pohorje je skrajni jugovzhodni podaljšek Centralnih Alp, ki pri nas dosega le še subalpski pas. Najvišji vrhovi in planote na zahodnem delu prese-gajo 1.500 m, medtem ko je vzhodni del nekoliko nižji z nadmorskimi višinami med 1.200 in 1.300 m. Posebnost Pohorja je njegova geološka sestava, saj v celoti sestoji iz različnih silikatnih kamnin. Hidro-grafsko omrežje sestoji iz številnih potokov z globokimi in ozkimi grapami (MELIK 1957). Pohorje zoogeografsko sodi v predalpsko regijo in predalpsko-predpanonsko subregijo (MRŠIČ 1997).

Prevladujoči tip vegetacije v višjih legah so iglasti gozdovi združb smreke *Luzulo-Piceetum* in *Rhamno-Piceetum* ter jelke *Galio-Abietetum*. V nižjih legah prevladujejo bukove združbe *Castaneo-Fagetum* in *Luzulo-Fagetum*. Na slemenu Pohorja se raztezajo tudi visoka barja s šotnimi mahovi in rušjem (združba *Sphagno-Pinetum mugii*) ter gozd smreke in šotnega mahu *Sphagno-Piceetum*. V manjšem obsegu se pojavljajo še nekatere druge gozdne združbe (FRIDL *et al.* 1998).

3. Rezultati in diskusija

Do sedaj smo na Pohorju ugotovili in potrdili 5 sovjih vrst: malo uharico *Asio otus*, lesno sovo *Strix aluco*, malega skovika *Glaucidium passerinum*, koconogega čuka *Aegolius funereus* in čuka *Athene noctua*. Za pegasto sovo *Tyto alba*, velikega skovika *Otus scops*, veliko uharico *Bubo bubo*, kozačo *Strix*

uralensis in močvirsko uharico *Asio flammeus* pa v novejšem času ni zanesljivih podatkov.

3.1. Pegasta sova *Tyto alba*

V novejšem času pegaste sove na Pohorju nismo našli; za starejše obdobje jo navaja J. Koprivnik (PONEBŠEK 1917). REISER (1925) o pegasti sovi za Pohorje ni imel podatka.

3.2. Veliki skovik *Otus scops*

PONEBŠEK (1917) navaja, da je J. Koprivnik med ptice Pohorja uvrstil tudi velikega skovika. Sicer pa tako PONEBŠEK (1917) kot REISER (1925) pravita, da je veliki skovik na Štajerskem in v okolici Maribora pogost, vendar podatkov za Pohorje nimata. V novejšem času veliki skovik na Pohorju ni bil ugotovljen.

3.3. Velika uharica *Bubo bubo*

Že REISER (1925) omenja, da so časi, ko je velika uharica gnezдила v okolici Maribora, minili. Za Pohorje navaja le en primer ustreljenega osebka iz sedemdesetih let 19. stoletja.

3.4. Lesna sova *Strix aluco*

O pojavljanju naše najpogostejše in najbolj razširjene vrste sove (GEISTER 1995) smo tudi na Pohorju zbrali kar nekaj podatkov. Večina izmed njih izvira z nižje ležečih predelov, predvsem iz okolice pohorskih vasi: Smolnika (450 m), Ribnice (714 m), Skomarja (900 m), Resnika (900 m), Šmartna (777 m), Kolonije

Tabela 1: Pregled opazovanj lesne sove *Strix aluco* nad 1.000 m n.v. na Pohorju

Table 1: Observations of Tawny Owl *Strix aluco* above 1.000 m a.s.l. in the Pohorje Mountains

kraj/ place	nadm. višina/ altitude	datum/ date	opazovanje/ observation	opazovalec/ observer
Pesek pri Rogli	1.300 m	29.6.1995	izbljuvek, pero/ pellet, feather	L. Božič
Črno jezero pri Osankarici	1.200 m	4.5.1996	par izzvan s posnetkom malega skovika/ a pair provoked with the play-back of Pygmy Owl	L. Božič, A. Vrezec
Adamov vrh	1.260 m	17.5.1997	1 osebek priletel na posnetek koconogega čuka/ 1 individual reacted to the play-back of Tengmalm's Owl	L. Božič, A. Vrezec
Mrzli studenec	1.230 m	11.10.1997	1 osebek se oglašal/ 1 individual calling	L. Božič, A. Vrezec

(800 m), Sv. Ignacija nad Podvelko (880 m) in Planice (500 m) (VOGRIN 1993, ŠORGO & JANŽEKOVIC 1995, BRAČKO pisno, TREBUŠAK ustno, lastni podatki). Zgodovinske podatke iz okolice Pekar navaja REISER (1925). Vsa ta opazovanja so iz krajev precej pod 1.000 m, kar naj bi po doslej objavljenih podatkih pomenilo skorajda zgornjo mejo razširjenosti te vrste, saj sta bili nad to višino znani le dve opazovanji (TOME 1996). Posebno pozornost si zato zaslužijo opazovanja nad to mejo, ki so zbrana v tabeli 1.

Sklepava, da je lesna sova razširjena od nižin do vrha Pohorja. V višjih legah naseljuje predvsem smrekove gozdove, ki se jih sicer izogiba (MIKKOLA 1983, GEISTER 1995). Verjetno je na večjih nadmorskih višinah redkejša. V preteklih letih je bilo v okolici Šumika (1.000 m) nameščenih nekaj gnezdnic za lesno sovo in kozačo, ki pa so vse ostale nezasedene, kar se v nižinah praviloma le redko zgodi (DENAC ustno).

Dokaj veliko pogostnost lesne sove na Pohorju si lahko pojasnimo tudi z dejstvom, da v tem območju ni kozače, saj prevladuje mnenje, da sta si obe sovi kompetitivni, zlasti v območjih s pomanjkanjem ustreznih gnezdišč (MIKKOLA 1983).

Opazovanje para lesnih sov ob Črnem jezeru pri Osankarici v *Sphagno–Piceetum* (1.200 m) kaže, da si lesna sova na Pohorju življenjski prostor deli s koconogim čukom in malim skovikom, saj so bile na tej lokaciji registrirane vse tri sove vrste.

3.5. Kozača *Strix uralensis*

Za kozačo domnevava, da je danes na Pohorju ni več ali pa da gnezdi v zelo majhnem številu. Glede na ustreznost habitata in tudi na zgodovinske podatke bi kozača na Pohorju lahko gnezдила. Kljub načrtnemu iskanju v novejšem času je še nismo odkrili.

REISER (1925) omenja dva podatka o pojavljanju kozače na Pohorju. Prvi je najdba samice pri Klopnem Vrhu, drugi pa je osebek iz više ležečih gozdov okoliškega hribovja. Dokazov o gnezdenju ni imel, zato pa precej podatkov iz okolice Pohorja in Maribora, kjer je bila kozača pogostejša v jesenskem kot v spomladanskem času.

Edini podatek o pojavljanju kozače na Pohorju je pričevanje kmeta (in lovca) z Lovrenca na Pohorju, ki naj bi bil leta 1992 opazoval par kozač v gozdu pod Spodnjo brvjo, na Pesku pa naj bi jo bil ponoči tudi večkrat slišal, tako da domnevava, da tu gnezdi (BRAČKO 1994b). Podatek sva obravnavala kot nezanesljiv, saj je kmet tudi trdil, da koconogega čuka na Pohorju še ni videl ali slišal, čeprav danes vemo, da je koconogi čuk ponekod na Pohorju lahko celo

Slika 1: Črno jezero pri Osankarici (1.200 m). Okolico jezera poraščajo gozdovi *Sphagno–Piceetum* in *Sphagno–Pinetum mugii*: življenjski prostor malega skovika *Glaucidium passerinum*, koconogega čuka *Aegolius funereus* in lesne sove *Strix aluco* (foto: J. Smole).

Figure 1: Črno jezero near Osankarica (1.200 m a.s.l.). The lake is surrounded by *Sphagno–Piceetum* and *Sphagno–Pinetum mugii* forests: natural surrounding of the Pygmy Owl *Glaucidium passerinum*, Tengmalm's owl *Aegolius funereus*, and Tawny Owl *Strix aluco* (photo: J. Smole).

pogost (glej nadaljevanje besedila). Poleg tega smo območje okoli Peska s posnetkom kozačinega oglašanja ponoči tudi večkrat pregledali, vendar kozače nismo ne videli ne slišali. Kozača na Pohorju tako ostaja še vedno velik izziv, s katerim se bomo morali spopasti v nadaljnjih raziskavah sov na Pohorju.

3.6. Mali skovik *Glaucidium passerinum*

Mali skovik je bil na Pohorju vnovič odkrit šele leta 1993 (BRAČKO 1994a, lastna opazovanja), pa tudi zgodovinski podatki o tej vrsti so precej skopi.

REISER (1925) omenja le dva podatka o pojavljanju malega skovika na Pohorju, od katerih je eden iz okolice Lovrenca. Mimogrede sicer pravi, da je verjetno stalnica, vendar o njegovem gnezdenju v teh krajih očitno ni bil povsem prepričan, saj je poleg statusa vrste postavil vprašaj. Po odkritju v 90ih letih je sledilo še nekaj opazovanj te vrste, večina izmed njih iz okolice Osankarice (BRAČKO 1994a, VOGRIN 1994, lastna opazovanja). Drugo območje Pohorja, na katerem smo zbrali večje število podatkov, je okolica Peska in Rogle (BRAČKO 1994a & pisno, lastna opazovanja).

Poleg omenjenih opazovanj obstajata še posamezna podatka z Areha (1.250 m; BRAČKO pisno) in Smolnika (BRAČKO 1998). Slednji je še posebej zanimiv zaradi nizke nadmorske višine (310 m),

Tabela 2: Pregled krajev na Pohorju, kjer je bil mali skovik *Glaucidium passerinum* ugotovljen v 90ih letih**Table 2:** An overview of the places in the Pohorje Mountains where Pygmy Owl *Glaucidium passerinum* was registered in the 1990's

kraj/ place	nadm. višina/ altitude	opazovanje/ observation	vir/ source
okolica Peska in Rogle /	1.380–1.450 m	več osebkov opazovanih in izzvanih s posnetkom v letih 1993 in 1994 / a number of individuals observed and provoked with play-backs in 1993 and 1994	BRAČKO (1994a); lastna opazovanja/ own observations
Areh	1.250 m	1 osebek opazovan 23.II.1995/ 1 individual observed on 23.II.1995	BRAČKO pisno / in writing
okolica Osankarice	1.200 m	več osebkov opazovanih in izzvanih s posnetkom v letih 1993, 1994 in 1996 / a number of individuals observed and provoked with play-backs in 1993, 1994 and 1996	BRAČKO (1994a), VOGRIN (1994); lastna opazovanja/ own observations
Tinčeva bajta pri Šumiku	1.150 m	1 osebek ujet 8.10.1996/ 1 individual caught on 8.10.1996	VREŠ (v tisku / in print)
Smolnik	310 m	1 osebek se je oglašal 17.2.1998/ 1 individual calling on 17.2.1998	BRAČKO (1998)

čepprav so iz literature znana posamezna zimska opazovanja v nižjih legah (MIKKOLA 1983, NADLER 1996). Podobna opazovanja navaja že REISER (1925) za okolico Lovrenca na Pohorju (436 m). Res pa je, da v kar štirinajstletnem obdobju popisovanja za Zimski ornitološki atlas Slovenije mali skovik ni bil nikoli ugotovljen pod 800 m (SOVINC 1994). Glede na objavo TOMETA (1996) je opazovanje malega skovika pri Smolniku tudi najnižje znano opazovanje te vrste v Sloveniji.

Po doslej znanih podatkih je bil mali skovik na Pohorju v nezimskem obdobju ugotovljen na nadmorski višini med 1.150 in 1.450 metri. Oglašanje je bilo zabeleženo spomladi, poleti in v jesenskem času. Poudariti je treba, da so bili mali skoviki v veliki večini izzvani. Izjema sta naslednja dva podatka: na Pesku (1.382 m) sva 13.3.1994 ob 5.50 uri zjutraj pred planinsko kočjo poslušala oglašanje malega skovika, BRAČKO (pisno) pa poroča celo o dveh spontano oglašajočih se samcih v bližini Rogle dne 21.10.1998. Njegovo oglašanje smo največkrat poslušali v večernem mraku, čepprav je bil nekajkrat izzvan tudi ponoči (najkasneje ob 23. uri).

Pri ugotavljanju razširjenosti malega skovika so nam lahko v pomoč druge vrste ptic, ki nas z razburjenim vedenjem opozarjajo nanj. MIKKOLA (1983) pravi, da se takšnega vedenja ptice priučijo v krajih, kjer se ta vrsta sove redno zadržuje. Če

upoštevamo to dejstvo, potem lahko z gotovostjo trdimo, da je mali skovik razširjen tudi v okolici Ribniške koče nad Ribnico (1.530 m), kjer smo ob predvajanju posnetka opazili omenjeno vedenje. V tem pogledu so zanimive reakcije večjih vrst ptic, ki jih skovik gotovo ne pleni. Od teh so se odzvali krekviti *Nucifraga caryocatactes* in celo samec črne žolne *Dryocopus martius*, ki pa ga je zvok verjetno pritegnil zaradi podobnosti oglašanja malega skovika s kontaktnim klicem te vrste. Poleg omenjenih vrst smo takšno vedenje opazili še pri veliki sinici *Parus major*, meniščku *P. ater*, čopasti sinici *P. cristatus*, gorski sinici *P. montanus*, ščinkavcu *Fringilla coelebs*, rumenoglavem kraljičku *Regulus regulus* in komatarju *Turdus torquatus*, ki je imel v bližini za letenje še nesposobnega mladiča.

Po dosedanjih opažanjih naseljuje mali skovik na Pohorju predvsem smrekove gozdove *Piceetum* v bližini manjših čistin (razredčitev dreves in barij) in območja z nižjimi drevesi, ki se izmenjujejo z zaplatami rušja *Pinus mugo*. Vsaj v okolici Osankarice in Črnega jezera, zelo verjetno pa tudi drugje, je pogosta vrsta, ki si deli življenjski prostor s prav tako pogostim koconogim čukom. MIKKOLA (1983) povezuje možnost hkratnega pojavljanja obeh vrst v razmeroma velikem številu predvsem zaradi različnega časa aktivnosti in razlik v plenu.

3.7. Čuk *Athene noctua*

Edina znana podatka o pojavljanju čuka na Pohorju sta opazovanji s Šmartnega (777 m) v začetku julija 1990 in 1992 (VOGRIN 1991 & 1993). V enakem obdobju v letu 1993 ni bil zabeležen. Čeprav možnosti gnezdenja čuka v okolici vasi ne kaže povsem zanemariti, se domneva, da je šlo za opazovanje klateških osebkov z Dravskega polja, vendarle zdi bolj verjetna. Po doslej zbranih podatkih (TOME 1996) je nadmorska višina Šmartnega za čuka morda nekoliko visoka, pa tudi GEISTER (1995) v Ornitološkem atlasu gnezdilke Slovenije pravi, da se zdi, kot da bi se čuk gričevnatega obrobja Pohorja in podobnih predelov izogibal. Med starejšimi avtorji čuka za območje Pohorja omenja J. Koprivnik (PONEBŠEK 1917).

3.8. Koconogi čuk *Aegolius funereus*

Koconogi čuk je ena tistih sovjih vrst, ki smo jih v zadnjih 50 letih na Pohorju odkrili šele pred kratkim.

Zadnje podatke o pojavljanju koconogega čuka na Pohorju navaja REISER (1925), ki ga označuje kot redkega gnezdilca. REISER (1925) je teritorialno oglašanje koconogega čuka poslušal 17.5.1924 na ribniškem Pohorju na nadmorski višini 1.440 m. Od takrat pa do leta 1996 je bil koconogi čuk na Pohorju za slovensko ornitologijo neznanka. Celo lovci o njem niso nič vedeli (BRAČKO 1994b). GEISTER (1998) na podlagi tega zaključuje, da se je gnezditveni areal koconogega čuka v Sloveniji v zadnjem stoletju skrčil. Ponovno odkritje vrste leta 1996 to trditev zavrača in kaže na to, da je ves ta čas koconogi čuk na Pohorju zagotovo živel; le premajhna raziskanost in poznavanje te vrste drugod po Sloveniji sta pripomogla k temu, da je bil koconogi čuk na Pohorju skrit celih 72 let.

Koconogi čuk je bil na Pohorju ponovno odkrit 4.5.1996. Ob pomoči posnetka samčevega petja sva v okolici Osankarice (1.200 m) na 19 km dolgem transektu odkrila 9 pojočih samcev koconogega čuka, večinoma na čistinah in jasah sredi smrekovega gozda, kar je optimalen habitat koconogega čuka (MÄRZ 1995, LOCKER & FLÜGGE 1998). Pozneje je bilo na Pohorju registriranih še nekaj opazovanj koconogih čukov (tabela 3).

Iz podatkov lahko sklepamo, da je koconogi čuk v okolici Osankarice dokaj pogost, šele nadaljnje raziskave pa bodo pokazale, kako pogost je v drugih predelih Pohorja. Na območju Osankarice in Črnega jezera sta bila ugotovljena še mali skovik in lesna sova, s katerima si koconogi čuk na Pohorju očitno deli življenjski prostor.

3.9. Močvirska uharica *Asio flammeus*

Močvirska uharica za območje Pohorja v zadnjih 50 letih ni bila ugotovljena. Edini podatek je s konca 19. stoletja, ko je bila pri Cirkovškem kogleu 2.5.1894 ustreljena samica, verjetno na selitvi (REISER 1925).

3.10. Mala uharica *Asio otus*

Če drži, da lahko malo uharico v Sloveniji prištevamo med dokaj pogoste sove (GEISTER 1995), potem tega vsekakor ne moremo trditi za višje predele naše države (TOME 1996). Slednji navaja kot največjo ugotovljeno nadmorsko višino za to vrsto 790 m n.v. S Pohorja je znanih nekaj opazovanj z obrobja oziroma niže ležečih predelov (REISER 1925, VOGRIN 1993, BRAČKO pisno, lastna opazovanja), med katerimi sta še najvišji opazovanji iz Loke pri Framu (600 m) in Kolonije (800 m); (VOGRIN 1993; lastni podatki). V tem

Tabela 3: Pregled opazovanj koconogega čuka *Aegolius funereus* na Pohorju v 90ih letih

Table 3: Observations of Tengmalm's Owl *Aegolius funereus* in the Pohorje Mountains during the 1990's

kraj/ place	nadm. višina/ altitude	datum/ date	opazovanje/ observation	opazovalec/ observer
Osankarica	1.200 m	4.5.1996	9 območnih samcev (izzvani s posnetkom)/ 9 territorial males (provoked with play-back)	L. Božič, A. Vrezec
Klopni Vrh	1.340 m	7.6.1996	1 območni samec / 1 territorial male	D. Denac
Osankarica	1.200 m	11.10.1997	5 osebkov (svarilno oglašanje po posnetku)/ 5 individuals (warning calls after play-back)	L. Božič, A. Vrezec
Črno jezero pri Osankarici	1.200 m	12.5.1998	3 samci (izzvani s posnetkom)/ 3 males (provoked with play-back)	T. Trilar, A. Vrezec

pogledu se zelo razlikujeta naslednja podatka iz gnezditvenega obdobja: 30.5.1993 je bilo v bližini vrha Trije studenci (1.245 m) pri Osankarici najdeno pero male uharice, junija 1993 pa njeni izbljuvki pri Ribniškem jezeru pod Jezerskim vrhom, na nadmorski višini 1.450 m (ŠORGO & JANŽEKovič 1995). Podobna opazovanja so znana tudi z avstrijske Štajerske, kjer je bila mala uharica najvišje registrirana na nadmorski višini 1.400 m. Vendar so tudi tam takšni podatki prej izjema kot pravilo (SACKL & SAMMWALD 1997).

4. Zaključek

Na Pohorju je bilo registriranih 10 sovjih vrst, 5 od teh šele v zadnjem času. Za 4 vrste domnevamo, da tu tudi redno gnezdi (tabela 4).

Za sove zelo zanimiv habitat je okolica visokih barij, ki jo na Pohorju porašča združba *Sphagno-Piceetum*, saj so bile tu ugotovljene kar tri vrste: lesna sova, mali skovik in koconogi čuk. Više ležeče (1.150–1.450 m) iglaste gozdove združb *Galio-Abietetum* in *Luzulo-Piceetum* naseljujeta mali skovik in koconogi čuk, medtem ko je lesna sova v teh habitatih redkejša. Zanimivo je, da se tudi mala uharica na Pohorju pojavlja v višjih legah (1.245–1.450 m), in sicer na

večjih čistinah oziroma jasah, ki jih obkroža smrekov gozd *Rhamno-Piceetum* ali *Luzulo-Piceetum*.

Niže ležeče gozdove (pod 1.000 m), ki jih na Pohorju večinoma poraščajo združbe *Castaneo-Fagetum*, *Luzulo-Fagetum* in *Rhamno-Piceetum*, poseljujeta lesna sova in mala uharica, mali skovik pa je tu le redek gost, ki se v nižine umakne v zimskem oziroma negnezditvenem obdobju. Podobno bi lahko pričakovali tudi za koconogega čuka, saj se lahko tudi pri tej vrsti del populacije pozimi umakne v nižje predele oziroma v negnezditvena območja (MIKKOLA 1983; PAKKALA *et. al* 1994), kar je bilo v Sloveniji ugotovljeno že na Ljubljanskem barju (TOME & VREZEC v tisku). V nižjih predelih Pohorja pa se pojavlja tudi čuk, vendar je ta redkejši in verjetno gre pri njem le za klateške osebkne iz nižine, ne pa za gnezditve, tako da tudi ni vključen v tabelo 4.

Izmed treh vrst sov, ki jih v zadnjem času na Pohorju nismo našli, je le kozača tista, ki jo v prihodnjih raziskavah sov na Pohorju lahko pričakujemo.

V pričujočem delu so predstavljene dosedanje raziskave in opazovanja sov na Pohorju, ki so bila omejena zlasti na vzhodni del Pohorja. Iz zahodnega dela praktično nimamo podatkov in gotovo bo podrobnejši pregled tega območja prinesel še kakšno sovjo zanimivost s tega konca Slovenije.

Tabela 4: Pregled gnezdečih vrst sov Pohorja, njihova višinska razširjenost, habitat in vrste sov, s katerimi si delijo življenjski prostor (nadmorska višina v oklepaju pomeni opažanje zunaj gnezditvenega obdobja)

Table 4: An overview of the breeding owl species in the Pohorje Mountains, their altitudinal distribution, habitat, and the species with which they share the natural surrounding (altitude in the brackets indicating observation during the non-breeding period)

vrsta/ species	višinska razširjenost/ altitudinal distribution	habitat/ habitat	druge vrste sov v istem habitatu/ other owl species in the same habitat
Mala uharica/ Long-eared Owl <i>Asio otus</i>	300–1.450 m	obrobje smrekovega gozda / margins of spruce forest <i>Rhamno-Piceetum</i> , <i>Luzulo-Piceetum</i> , <i>Castaneo-Fagetum</i>	<i>S. aluco</i>
Lesna sova/ Tawny Owl <i>Strix aluco</i>	450–1.300 m	okolica visokih barij / environs of raised bogs <i>Rhamno-Piceetum</i> , <i>Sphagno-Piceetum</i> , <i>Galio-Abietetum</i> , <i>Luzulo-Fagetum</i> , <i>Castaneo-Fagetum</i>	<i>A. otus</i> , <i>G. passerinum</i> , <i>A. funereus</i>
Mali skovik/ Pygmy Owl <i>Glaucidium passerinum</i>	1.150–1.450 m (310 m)	okolica visokih barij / environs of raised bogs <i>Sphagno-Piceetum</i> , <i>Sphagno-Pinetum mugi</i> , <i>Galio-Abietetum</i>	<i>S. aluco</i> , <i>A. funereus</i>
Koconogi čuk/ Tengmalm's Owl <i>Aegolius funereus</i>	1.150–1.440 m	okolica visokih barij / environs of raised bogs <i>Sphagno-Piceetum</i> , <i>Luzulo-Piceetum</i>	<i>S. aluco</i> , <i>G. passerinum</i>

Zahvala: Zahvaljujeva se kolegom, ki so nama sporočili svoje podatke o opazovanjih sov na Pohorju ali pa so sodelovali pri terenskem delu: Francu Bračku, Damijanu Dencu, Jakobu Smoletu, Marku Trebušaku, dr. Tomiju Trilarju in Milanu Vogrinu.

5. Povzetek

Članek obravnava sovjo favno na Pohorju. Do sedaj je bilo registriranih 10 vrst sov; 4 vrste so bile ugotovljene kot gnezdilke: lesna sova *Strix aluco*, mali skovik *Glaucidium passerinum* (na Pohorju ponovno odkrit leta 1993), koconogi čuk *Aegolius funereus* (na Pohorju ponovno odkrit leta 1996) in mala uharica *Asio otus*; 1 vrsta, čuk *Athene noctua*, se pojavlja kot naključni gost in na Pohorju najverjetneje ne gnezdi; 5 vrst pa v zadnjem času na Pohorju ni bilo ugotovljenih in zanje obstajajo le zgodovinski podatki s konca 19. st. in začetka 20. st.: pegasta sova *Tyto alba*, veliki skovik *Otus scops*, velika uharica *Bubo bubo*, kozača *Strix uralensis* (pričakovana vrsta) in močvirnska uharica *Asio flammeus*. Zelo zanimiv habitat za sove na Pohorju je okolica visokih barij (združba *Sphagno-Piceetum*), kjer si življenjski prostor delijo 3 vrste sov: lesna sova, mali skovik in koconogi čuk. Nove so ugotovitve zgornje meje višinske razširjenosti čuka (777 m) in male uharice (1.450 m) ter spodnja meja višinske razširjenosti malega skovika v negnezditvenem obdobju (310 m).

6. Literatura

- BRAČKO, F. (1994a): Mali skovik *Glaucidium passerinum*. *Acrocephalus* 15 (65-66): 154-155.
- BRAČKO, F. (1994b): Kozača *Strix uralensis*. *Acrocephalus*, 65-66 (15): 155.
- BRAČKO, F. (1998): Mali skovik *Glaucidium passerinum*. *Acrocephalus* 19 (89): 118-119.
- FRIDL, J., D. KLADNIK, M. OROŽEN ADAMIČ & D. PERKO (eds.) (1998): Geografski atlas Slovenije: Država v prostoru in času. DZS, Ljubljana.
- GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. DZS, Ljubljana.
- GEISTER, I. (1998): Ali ptice res izginjajo? Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.
- LİPEJ, L. & M. GJERKEŠ (1994): Ujede (Falconiformes) in sove (Strigiformes) Slovenske Istre. *Annales* 4: 53-62.
- LOCKER, S. & D. FLÜGGE (1998): Hohe Siedlungsdichte des Rauhfußkauzes *Aegolius funereus* in den Hanstedter Bergen, Naturschutzgebiet »Lüneburger Heide«. *Vogelwelt*, 119: 329-336.
- MÄRZ, R. (1995): Der Rauhfußkauz. Spektrum Akad. Verl., Heidelberg.
- MELIK, A. (1957): Štajerska s Prekmurjem in Mežiško dolino. Slovenska matica, Ljubljana.
- MIKKOLA, H. (1983): Owls of Europe. T & A D Poyser, London.
- MRŠIČ, N. (1997): Biotska raznovrstnost Slovenije, Slovenija – »vroča točka« Evrope. MOP, Uprava RS za varstvo narave, Ljubljana.
- NADLER, K. (1996): Massenüberwinterung des Sperlingskauzes (*Glaucidium passerinum*) im mittleren Mühlviertel/Oberösterreich. *Egretta*, 39 (1-2): 55-70.
- PAKKALA, H., M. OJANEN & M. TYNJÄLÄ (1994): On the autumn movements of the Tengmalm's owl (*Aegolius funereus*) at the Tauvo bird observatory, Northern Finland. *The Ring*, 1-2 (16): 70-75.
- PERUŠEK, M. (1990): Sove na ribniško-kočevskem območju. *Acrocephalus*, 45 (11): 77-78.
- POLAK, S. (1989): Sove Zgornje Pivke. *Acrocephalus*, 39-40 (10): 16-19.
- PONEBŠEK, J. (1917): Naše ujede, Sove. Muzejsko društvo za Kranjsko, Ljubljana.
- REISER, O. (1925): Die Vögel von Marburg an der Drau. Naturwissenschaftlichen Verein in Steiermark, Graz.
- SACKL, P. & SAMMWALD, O. (1997): Atlas der Brutvogel der Steiermark. Austria medien service, Graz.
- SOVINC, A. (1994): Zimski ornitološki atlas Slovenije. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.
- ŠORGO, A. & JANŽEKOVICH, F. (1995): Prehrana male uharice (*Asio otus*) in lesne sove (*Strix aluco*) s Pohorja (Slovenija). *Znanstvena revija* 7 (1): 61-68.
- TOME, D. (1996): Višinska razširjenost sov v Sloveniji. *Acrocephalus* 17 (74): 2-3.
- TOME, D. & A. VREZEC (v tisku): Koconogi čuk *Aegolius funereus* najden na Ljubljanskem barju. *Acrocephalus*, 20 (97).
- VOGRIN, M. (1991): Ornitološke raziskave. Mladinski raziskovalni tabor Šmartno 90. ZOTKS Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- VOGRIN, M. (1993): Ornitološke raziskave. In: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno 92. ZOTKS Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- VOGRIN, M. (1994): Ornitološke raziskave – ptice in senožetni sadovnjaki. V: Mladinski raziskovalni tabor Šmartno 93. ZOTKS Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- VREŠ, I. (v tisku): Mali skovik *Glaucidium passerinum*. *Acrocephalus* 21 (98-99).
- VREZEC, A. (1993): Sove (Strigiformes) Ljubljanskega barja. Raziskovalna naloga, Gimnazija Šentvid, Ljubljana.
- VREZEC, A. (1997a): Ujede in sove Dravinjske doline. *Falco*, 12 (11): 17-20.
- VREZEC, A. (1997b): Opazovanja sov na Krimu pri Ljubljani. *Falco*, 12 (11): 45-47.

Prispelo / Arrived: 1.4.2000

Sprejeto / Accepted: 8.5.2000